

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету історії та
міжнародних відносин ЗНУ

Ольга МАКЛЮК

2025

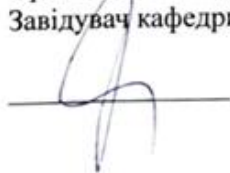
СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

підготовки бакалавра
денної форми здобуття освіти
освітньо-професійна програма «Математика»
за спеціальністю Е7 Математика
галузі знань Е Природничі науки, математика та статистика

ВИКЛАДАЧ: Грушева Т.В., к.і.н., доцент кафедри новітньої історії України

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри новітньої
історії України

Протокол № 1 від "26" серпня 2025 р.
Завідувач кафедри новітньої історії України

Федір ТУРЧЕНКО

Погоджено
Гарант освітньо-професійної
програми

Марина ГРЕЧНЄВА

Зв'язок з викладачами:

Грушева Тетяна Вікторівна

E-mail: grushevaznu@ukr.net

СЕЗН ЗНУ повідомлення: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=17722>

Телефон: (061) 228-76-31 (кафедра)

Кафедра: Кафедра новітньої історії України, 5 корпус, ауд. 323.

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є: підготувати майбутніх фахівців до самостійного аналізу актуальних проблем історії України, сформувати у студентів чітке розуміння геополітичних інтересів на національних особливостей України.

Під час вивчення курсу здобувачі освіти мають:

- ознайомитися з історичними процесами в Україні у загальноєвропейському контексті;
- вивчити процес політичного, культурного та соціально-економічного розвитку українського народу;
- проаналізувати етапи та умови формування української народності і нації;
- розглянути актуальні, гострі та дискусійні проблеми національної історії;
- оцінити наявні в громадській думці, ЗМІ та літературі фальсифікації, історичні міфи та стереотипи;
- висвітлити основні етапи національно-визвольної боротьби українського народу у ХХ ст.;
- визначити історичне значення здобуття Україною незалежності;
- окреслити зовнішньополітичні орієнтири України у сучасному світі;
- здійснити аналіз причин початку російсько-української війни 2014 р. та розкрити перебіг й основні події повномасштабного вторгнення 2022 р.

Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
1	2	3
Статус дисципліни	Обов'язкова	
Семестр	1-й	-
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість годин	90	
Лекційні заняття	30 год.	-
Практичні заняття	30 год.	-
Самостійна робота	30 год.	-
Консультації	Понеділок 17.30–18.30 Вівторок 11.00–12.00 Zoom, Meet	
Вид підсумкового семестрового контролю:	екзамен	
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=17722	

2. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

Компетентності/ результати навчання	Методи навчання	Форми і методи оцінювання
1	2	3
ЗК-14 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	Дослідницький, репродуктивний. Проблемний виклад під час лекційних занять.	Участь в дискусії. Створення презентацій у PowerPoint/Canva: пошук та презентація матеріалу. Мозковий штурм.
ЗК-15 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	Репродуктивний, дослідницький, проблемного викладу. Робота під час лекційних занять; робота у групах на практичному занятті.	Вирішення аналітичних завдань, просопографічний аналіз, генерування зображення за допомогою ІІІ. Метод усного, письмового, графічного контролю.
РН-23 Вміти аналізувати історичні процеси та явища в розвитку українського суспільства, усвідомлювати закономірності історичного поступу, інтелектуальної і культурної спадщини України, робити узагальнення щодо впливу історичного контексту на формування наукових ідей та професійної діяльності.	Робота під час лекційних занять; робота на практичному занятті. Частково-пошуковий, проблемного викладу.	Бесіда, дискусія, написання есе.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Давня та ранньомодерна історія України

Первісні культури на території сучасної України

Етапи та періодизація найдавнішої історії. Перші цивілізації на території України. Трипільська культура. Середньостогівська культура. Кіммерійці. Скіфо-сарматська доба в первісній історії України. Вплив античної цивілізації на праслов'ян і давніх слов'ян. Письмові свідчення про антів, венедів, склавинів. Велике слов'янське розселення III–VI ст. Теорії походження українського народу. Сусіди східних слов'ян у VI–X ст. н.е.: булгари, угри, печеніги, хозари, угро-фінські племена, племена балтів, германці, даки. Союзи слов'янських племен. Духовний світ і релігійні уявлення народів на праукраїнських землях.

Виникнення і становлення Русі-України (середина IX – перша половина XIII ст.).

Міфи про існування «єдиної колиски» народів – давньоруської народності. Етногенезис українського народу в контексті етногенезу європейських народів. Ментальні відмінності українського та російського народів. Державність у східних слов'ян: вітчизняна чи імпортована? Розвіювання міфів про міста Лагоду, Новгород як столиці Давньоруської держави. Сучасний стан спору норманістів і антинорманістів. Становлення Руської імперії. Цивілізаційні впливи норманнів, Хозарського каганату і Візантії на східних слов'ян. Історія доби Давньої Русі в контексті відносин із європейським світом та Степом.

Християнізація Русі. Особливості християнізації фінно-угорських окраїн Русі та її цивілізаційні наслідки. Поширення християнських цінностей. Місце культури Русі в світовій культурі.

Держава Данила Галицького в системі політичних відносин Центрально-Східної Європи. Європейські вектори зовнішньої політики Данила Галицького та східні вектори політики Олександра Невського. Наслідки монголо-татарської навали для подальшої історії України та Росії.

Формування українського етносу

Поняття етносу, нації. Примордіалістська та конструктивістська концепції етнічності. Критика Погодінської теорії походження українського і російського народів.

Походження назв «Русь», «Україна». Походження і зміст термінів «Україна-Русь», «Малоросія», «Новоросія». Поява і укріплення назви «Україна» в якості етноніму. Критика міфологеми «Москва – третій Рим».

Особливості та закономірності зародження, формування українського етносу. Антропологічна характеристика. Традиційний господарський уклад. Громадські традиції. Обрядовість. Формування особливостей української мови. Психологічний тип. Самосвідомість. Походження і семантика української національної символіки.

Руські землі у складі сусідніх держав (середина XIV – початок XVI ст.).

Кримське ханство

Вплив культури руських земель на Литву. Інкorpорація руських удільних князівств до складу Великого князівства Литовського. Литовсько-Руська Держава. Політика великих литовських князів та Польського королівства на українських землях. Кревська та Люблінська унії. Європейські тенденції у суспільно-політичному та соціально-економічному розвитку України литовсько-польського періоду (кріпацтво, магдебурзьке право, середньовічні цехи). Причини відставання українських земель і всієї Східної Європи від Західної Європи в розвитку міст, промисловості і торгівлі. Міф про нестерпне становище селянства в Речі Посполитій. Проблема подвійної ідентичності української шляхти. Діяльність ордену єзуїтів. Книгодрукування. Поширення європейської освіти. Українці в європейських університетах.

Експансія Московії на українські землі у XV – першій половині XVII ст.: війни за

«київську спадщину».

Включення українських земель в загальноєвропейський історико-культурний процес. Внесок України-Русі у формування європейської цивілізації.

Козацька доба в історії України

Козацтво як фактор української історії. Стереотипи та міфи в інтерпретації українського козацтва. Причини та передумови формування козацтва як суспільного явища. Територія і час формування. Козацькі Січі. Господарські заняття і громадський устрій козацтва. Військово-адміністративний устрій Запорозької Січі. Особливості ментальності козаків. Козацький лицарський кодекс. Формування козацтва як соціального стану. Е. Лясота і Г. Боплан про українських козаків. Селянсько-козацькі повстання та боротьба козаків з турками і татарами в кінці XVI – першій половині XVII ст. Запорожці у польсько-московській війні наприкінці Смути (1617-1618 рр.). Козаки у Хотинській війні 1621 р. Вплив Тридцятилітньої війни на українську історію. Військове мистецтво козаків. Міжнародне визнання козацтва.

*Козацька революція середини XVII ст. і війна за суверенітет
козацької держави другої половини XVII ст.*

Причини національно-визвольної революції, її характер, рушійні сили та періодизація. Організація гетьманської держави, її характер. Внутрішньополітичне становище України, боротьба старшинських угруповань за владу. Формування української державності в ході Визвольної війни середини XVII ст. Внутрішня і зовнішня політика гетьманського уряду. Трагічні наслідки історичного вибору Б. Хмельницького. Міф про «воз'єднання» російського та українського народів та його спростування. «Руїна» чи боротьба за збереження української козацької держави? Спростування міфу про лавірування Гетьманщини між різними країнами як незрілість та недоглядність українських гетьманів. Здобутки Гетьманату ранньомодерної доби. Перетворення етнонімію «русин» на «українець». Політичні ідеали гетьмана І. Мазепи. Українсько-шведський договір 1708 р. Розрив з Московією. Поразка шведсько-українського війська під Полтавою. Батуринська різанина 1708 р. та звірства росіян в Бучі 2022 р. Анафема гетьману І. Мазепі. Як Московія стала Росією? Конституція Пилипа Орлика – «Договори і Постановлення Прав і вольностей Війська Запорозького» (1710 р.).

**Змістовий модуль 2. Українські землі у складі Російської і Австро-Угорської імперій
(XVIII – початок XX ст.)**

Централізаторська політика російських та австрійських імператорів

Політична еліта Гетьманату в її ставленні до реформ уряду Петра І. Заборона Петром І української мови. Підпорядкування української церкви Московській патріархії. Одержавлення церкви і соціальна закритість духовної верстви. Межі лібералізації урядової політики Росії щодо української автономії другої чверті XVIII ст. «Смуга надій на збереження української державності»: правління Кирила Розумовського (1750–1764 рр.). Наслідки імперської політики Катерини II. Ліквідація Запорозької Січі. Спростування російського історичного міфу про «Новоросію» як російську територію. «Новоросія» без «новоросів». Розвінчання міфу про те, що Крим – це «исконно русская земля».

Приєднання Правобережної України до Російської держави. Захоплення Галичини і Буковини Австрією. Адміністративний устрій Західної України. Українські землі як колоніальний придаток імперій. Модернізаційні процеси на західноукраїнських землях та Наддніпрянщині в другій половині XIX ст. – початку XX ст. Передові ідеї Європи як ідеологічний клімат для українського націотворення. Русифікаторська політика російського уряду на українських землях. Валуєвський циркуляр та Емський указ як прояви лінгвоциду української мови.

Соціально-економічна та суспільна модернізація України у XIX ст. на поч. XX ст.
Українське відродження

Порівняльна характеристика економічного розвитку українських земель у складі Російської та Австрійської імперій у дореформений період. Реформи та їх наслідки. Колоніальний характер економічної політики в Україні. Роль закордонного капіталу в економічному розвитку України. Україна у світовій економіці.

Українське національне відродження XIX ст.: сутність, передумови, періодизація, регіональні особливості. «Історія Русів». Громадсько-політичні рухи на Наддніпрянській Україні першої чверті XIX ст.: масонство, декабристи. Українське питання у їх діяльності. Кирило-Мефодіївське братство – перше політичне товариство українофілів, його склад та програмові документи. Місце України в програмних документах Кирило-Мефодіївців. Значення творчої та громадської діяльності Т. Шевченка для українського національного відродження.

Суспільно-політичне життя західноукраїнських земель у другій половині XIX ст. «Руська трійця». «Весна народів» у Європі. Український визвольний рух у контексті загального «слов'янського пробудження». Національна політика російського царизму щодо України. Русифікація системи державного управління, суду, школи, науки. Виникнення українських громад, їх діяльність. Діяльність М. Драгоманова. Братство Тарасівців. Громадська робота «москвофілів» та «народовців». Політизація українського національного руху наприкінці XIX ст. Проект української держави в програмних документах українських політичних партій Західної України та Наддніпрянщини: автономістична та самостійницька перспектива. Микола Міхновський і його «Самостійна Україна». Українське питання в російській Державній Думі. Українська думська громада. Наступ великодержавного шовінізму в період реакції 1907–1914 рр. Політичні партії в умовах реакції. Товариство українських поступовців. Українське церковне відродження.

Процес націотворення на Наддніпрянській Україні. Формування національної свідомості в Західній Україні. Ідея соборності України в суспільно-політичній думці XIX – початку XX ст.

Змістовий модуль 3. Становлення української державності у XX ст.

Українська революція 1917-1921 рр.

Український національний рух під час Першої світової війни. Формування модерної нації. Спілка визволення України. Українські січові стрільці. Суспільно-політичне життя на Наддніпрянщині. Українська Центральна Рада. Універсали Центральної Ради. Українське державотворення: від автономії до незалежної держави. Михайло Грушевський. Микола Міхновський. Просвітянський рух. Мілітаризація революційного руху. Українська Народна Республіка.

Кордони УНР. Питання щодо майбутнього Кубані і українських земель Курщини, Білгородщини та Вороніжчини. УЦР і питання майбутнього Кримського півострова та кримськотатарського народу.

Радянсько-українська війна 1917–2021 рр. Ультиматум Раднаркому Центральній Раді. Утворення Донецько-Криворізької республіки, Одеської республіки та Республіки Тавриди як спроба розчленувати і знищити Україну. Перша російсько-українська війна (кін. 1917 – поч. 1918 рр.). Українське державотворення проти російського (білого та червоного) централізму. Консервативна держава Гетьмана Павла Скоропадського. Провідники українського війська: Павло Болбочан, Євген Коновалець, Симон Петлюра. Директорія УНР: український соціалізм.

Західноукраїнська народна республіка. Євген Петрушевич. Дмитро Вітовський. Проблема соборності українських земель.

Друга фаза радянсько-української війни. Встановлення більшовицького режиму. Рада народних комісарів. Ю. Пятаков, Х. Раковський. Конституція УСРР. Ревкоми. «Диктатура пролетаріату». «Воєнний комунізм». «Червоний терор». Союзна угода УСРР з РСФРР

(1920 р.). Окупація під виглядом федералізації: советський проєкт на українських землях. Створення СРСР. Спростування російського імперського міфу про те, що Україну створила радянська влада та Ленін.

УСРР. Становлення радянського тоталітаризму (1921–1939 рр.)

Нова економічна політика більшовиків та її особливості в Україні. Голодомор 1921–1923 рр. Україна у складі СРСР: доктрина і практика «добровільного об'єднання». Політичний та адміністративний устрій УСРР. Монополія більшовиків на владу. Знищення політичної опозиції. Роль РКП(б)–КП(б)У. Політика коренізації. Причини здійснення українізації та її фактична обмеженість. М. Скрипник, О. Шумський. Централізація влади (1929–1938 рр.). Радянська модернізація України. Джерела, соціальні ресурси і наслідки індустріалізації. Роль Заходу в індустріалізації. Колективізація сільського господарства, «розкуркулення». Силкові методи і прискорені темпи проведення. «Культурна революція»: «лікнеп», політизація культури і освіти, «Розстріляне Відродження»: нищення української національної культури та церкви. Л. Курбас, М. Хвильовий, М. Куліш. Справа «Спілки визволення України» (1929 р.). Розгром Української Автокефальної Православної Церкви (УАПЦ) (1930 р.). Митрополит Василь Липківський. Міф про «контрреволюційний» характер УАПЦ. Голодомор 1932–1933 рр. – геноцид української нації. Постравматичний (постголодоморний) синдром. Протидія рф визнанню Голодомору геноцидом. Закон України № 376–V від 28 листопада 2006 р. «Про Голодомор 1932–1933 років в Україні». Масові політичні репресії. Наслідки встановлення тоталітаризму для української нації.

Українці в боротьбі з тоталітаризмами

Політичні центри української еміграції. Польсько-українські відносини у 1920–1930-х рр. Пацифікація 1920-х рр., радикалізація громадсько-політичного життя. Організація українських націоналістів. Дмитро Донцов. Націоналізм vs нацизм. Карпатоукраїнська державність. Боротьба з угорським тоталітаризмом. Карпатська Січ. Українська проблема на міжнародній арені.

Україна у Другій світовій війні. Пакт Молотова–Ріббентропа. Спростування російського історичного міфу про визволення західноукраїнських земель у 1939 р. Радянізація західноукраїнських земель. Напад Німеччини на СРСР. Чи почалася війна для України 22 червня 1941 року? Акт відновлення Української Державності 30 червня 1941 р. Боротьба проти нацистських загарбників. Нацистський «новий порядок» в Україні. Течії руху Опору в Україні. Похідні групи ОУН. Степан Бандера. Ярослав Стецько. Український націоналістичний рух на Наддніпрянщині. Боротьба українських політичних сил з нацизмом. Українська повстанська армія: боротьба на двох фронтах. Український визвольний рух та європейські національні рухи Опору. Руйнування міфів про українських націоналістів як слуг німецьких нацистів. Міф про Велику вітчизняну війну. «Голокост від куль». Втрати України у війні. Спростування російського історичного міфу про вирішальну роль росіян у перемозі над нацизмом. Проблема колабораціонізму під час Другої світової війни. Польсько-український конфлікт. Голод 1946–1947 рр.

Боротьба за незалежність в умовах «Холодної війни»

Становлення післявоєнних кордонів України. Пізній сталінізм 1945–1953 рр. Московський міф про створення Й. Сталіним сучасної України. Масове переселення українців з Польщі та поляків з України у 1944–1947 рр. Ліквідація греко-католицької церкви (1946, 1949 рр.). Післявоєнна русифікація України. Донбас та Південь України. Русифікація освіти, у т.ч. вищої школи.

Українська політична антирадянська еміграція. Боротьба УПА проти радянського тоталітаризму у післявоєнні роки. Спільні акції українських та польських націоналістів.

Українці – учасники та організатори повстань у таборах ГУЛАГу.

Приєднання Криму до складу УРСР. Міфи про 300-ліття «возз'єднання України з Росією» і «дарування» Криму Українській РСР (1954 р.). Радянські пропагандистські тези про «розвинутий соціалізм» і «радянський народ» як нову історичну спільність людей.

Рух шестидесятників. Українські підпільні антирадянські організації. Левко Лук'яненко. Правозахисники та дисиденти. Справа історика Валентина Мороза. Василь Стус. Операція КДБ «Блок» проти української інтелігенції. Спецслужби СРСР проти українського дисидентського руху. Українська Гельсінська спілка. Боротьба за повернення кримських татар. Генерал Петро Григоренко. Русифікація в Україні й боротьба за збереження української мови. Микола Береславський.

Розпад СРСР. Проголошення незалежності України.

Криза радянської системи. «Перебудова» в УРСР (1985–1990 рр.) та її гасла: демократизація, гласність, політичний плюралізм. Святкування 500-річчя козацтва. Культурницький спротив: фестиваль «Червона Рута». Багатопартійна система в Україні. Народний рух України. Вячеслав Чорновіл. Українська республіканська партія. Українські парамілітарні організації. Зіновій Красівський. Анатолій Лупиніс. Декларація про державний суверенітет України. Вуличні протести. Страйки шахтарів. Революція на граніті. Спілка української незалежної молоді. ДКНС. Українці на барикадах Москви. Проголошення незалежності України. Референдум 1 грудня. Розпад СРСР.

Змістовий модуль 4. Незалежна Україна

Становлення української незалежної держави та спроби російського реваншу в Україні

Відновлення української незалежності. Міжнародне визнання. Державотворчі процеси в умовах незалежності України. Створення Збройних сил. Президент Леонід Кравчук. Спроби реанімувати СРСР через оновлений Союзний договір. Союз незалежних держав. Кримська криза та загроза сепаратизму. Російська присутність у Криму як фактор політичної нестабільності. Ядерне роззброєння України і його наслідки для України та світу. Будапештський меморандум 1994 р. – його зміст та реальна цінність. Дестабілізація політичного простору України. Леонід Кучма. Формування олігархічного капіталу. Сутність політики «багатовекторності». Поглиблення російських впливів на вище керівництво України. Віктор Ющенко. Юлія Тимошенко. Помаранчева революція. Боротьба за історичну пам'ять. Політика національної пам'яті. «П'ята колона»: проросійські політичні партії та громадські організації. Євромайдан. Революція Гідності.

Розбудова української держави та євроінтеграційні процеси

Основні тенденції соціально-економічного та культурного розвитку України на зламі ХХ–ХХІ ст. Демографічні виклики. Українська діаспора. Геополітичне становище України на сучасному етапі. Діяльність в рамках ООН. Курс на європейську інтеграцію. Створення зони вільної торгівлі. Україна – НАТО. ГУУАМ. Рада Європи. Організація з безпеки та співробітництва в Європі. Парламентська асамблея ради Європи. Томос про автокефалію. Спроби Росії реанімувати СРСР: ЄЕС та ЄЄП. Паралельний шлях: проєкт Інтермаріум. Балто-Чорноморська вісь. Угода про асоціацію з ЄС. Україна – кандидат до ЄС.

Новітня російсько-українська війна.

Політичний режим В. Януковича (2010–2014 рр.). Провал економічних реформ. «Харківські угоди» (2010 р.). Утиски свободи слова. Роль кланів. Антиукраїнська пропаганда рф щодо України. Геополітичний проєкт «Русский мир», його ідейні, ментальні джерела. Причини Революції Гідності 2013–2014 рр. в Україні. Євромайдан як феномен прямої демократії. Наслідки Революції Гідності. Вихід України із зони впливу рф. Окупація та анексія

Автономної республіки Крим. «Русская весна». Проєкт «Новоросія» та його історичний контекст. Гібридна війна рф проти України. Гаряча фаза гібридної війни (2014–2015 рр.). Бої за Іловайськ, Дебальцеве й Донецький аеропорт. Участь регулярних підрозділів ЗС РФ у війні на Донеччині та Луганщині. Мінський протокол. Нормандський формат. Боротьба України з російською агресією на міжнародній арені. Нова українська армія. Добровольчі батальйони. Волонтерський рух. Повномасштабне вторгнення рф в Україну. Людський вимір війни: злочини російських військових проти цивільних громадян та військовополонених. Тотальне знищення міст й інших населених пунктів в Україні. Рашизм. Оборона України. Бої за Київ та Північ України. Оборона Харкова. Трагедія південних областей. Окупаційний російський режим й проблема колабораціонізму. Втрати культурно-історичної спадщини України. Історичні паралелі: рашизм, фашизм, нацизм. Україна і світ у боротьбі проти рашизму. Гуманітарні проблеми війни. Санкційна політика світу як спроба зупинити рф. Дезінформація під час російсько-української війни. Воєнні злочини Росії. Геноцид мирного населення. Путін на шляху до Гааги.

4. Структура навчальної дисципліни

Вид заняття /роботи	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	2	3	4	5
Лекція 1	Первісні культури на території сучасної України	2	...	щотижня
Практичне заняття 1	Україна-Русь (IX – перша половина XIV ст.)	2		щотижня
Лекція 2	Києворуська держава	2		щотижня
Практичне заняття 2	Литовсько-польський період в історії України	2		щотижня
Лекція 3	Формування українського етносу	2		щотижня
Практичне заняття 3	Козацтво як фактор української історії	2		щотижня
Лекція 4	Козацька революція середини XVII ст.	2	...	щотижня
Практичне заняття 4	Централізаторська політика російських та австрійських імператорів	2		щотижня
Лекція 5	Українське культурно-національне відродження XIX ст.	2	...	щотижня
Практичне заняття 5	Суспільно-політичне життя західноукраїнських земель у другій половині XIX ст.	2		щотижня
Лекція 6	Українська революція 1917-1921 рр.	2	...	щотижня

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
Історія України

Практичне заняття 6	Радянсько-українська війна 1917–1921 рр.	2		<i>щотижня</i>
Лекція 7	Становлення радянського тоталітаризму	2	...	<i>щотижня</i>
Практичне заняття 7	Радянська модернізація України	2		<i>щотижня</i>
Лекція 8	«Розстріляне Відродження»	2	...	<i>щотижня</i>
Практичне заняття 8	Польсько-українські відносини у 1920–1930-х рр.	4		<i>щотижня</i>
Лекція 9	Україна у Другій світовій війні	4		<i>щотижня</i>
Практичне заняття 9	Пізній сталінізм 1945–1953 рр.	2		<i>щотижня</i>
Лекція 10	Рух шестидесятників	2	...	<i>щотижня</i>
Практичне заняття 10	«Перебудова» в УРСР	2		<i>щотижня</i>
Лекція 11	Відновлення української незалежності	4	...	<i>щотижня</i>
Практичне заняття 11	Основні тенденції соціально-економічного та культурного розвитку України на зламі XX–XXI ст.	4		<i>щотижня</i>
Лекція 12	Політичний режим В. Януковича (2010–2014 рр.)	2	...	<i>щотижня</i>
Практичне заняття 12	Державотворчі процеси в умовах незалежності України	2		<i>щотижня</i>
Лекція 13	Революція Гідності	2	...	<i>щотижня</i>
Практичне заняття 13	Гібридна війна РФ проти України	2		<i>щотижня</i>
Лекція 14-15	Новітня російсько-українська війна	4		<i>щотижня</i>
Практичне заняття 14-15	Повномасштабне вторгнення РФ в Україну	4		<i>щотижня</i>
Самостійна робота	Тема 1. Духовний світ і релігійні уявлення народів на праукраїнських землях	2		
Самостійна робота	Тема 2. Сучасний стан спору норманістів і антинорманістів	2		

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
Історія України

Самостійна робота	Тема 3. Особливості та закономірності зародження, формування українського етносу	2		
Самостійна робота	Тема 4. Експансія Московії на українські землі у XV – першій половині XVII ст.: війни за «київську спадщину»	2		
Самостійна робота	Тема 5. Е. Лясота і Г. Боплан про українських козаків	2		
Самостійна робота	Тема 6. Перетворення етноетнімію «русин» на «українець»	2		
Самостійна робота	Тема 7. Модернізаційні процеси на західноукраїнських землях та Наддніпрянщині в другій половині XIX ст. – початку XX ст.	2		
Самостійна робота	Тема 8. Микола Міхновський і його «Самостійна Україна»	2		
Самостійна робота	Тема 9. Окупація під виглядом федералізації: радянський проєкт на українських землях	2		
Самостійна робота	Тема 10. Митрополит Василь Липківський	2		
Самостійна робота	Тема 11. Пацифікація 1920-х рр., радикалізація громадсько-політичного життя	2		
Самостійна робота	Тема 12. Спецслужби СРСР проти українського дисидентського руху	2		
Самостійна робота	Тема 13. Революція на граніті	2		
Самостійна робота	Тема 14. Геополітичний проєкт «Русский мир», його ідейні, ментальні джерела	2		
Самостійна робота	Тема 15. Дезінформація під час російсько-української війни	2		
Всього		90	-	

5. Види і зміст контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Вид контрольного заходу	Критерії оцінювання	Всього балів
1	2	3	4	5
1	Теоретичне завдання -	Теми доповідей: - Етимологія та вживання термінів «Русь», «Україна». - Місце культури Русі в світовій культурі.	Критерії оцінювання https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=17722	6

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
Історія України

		- Вплив культури руських земель на Литву. - Міф про нестерпне становище селянства в Речі Посполитій. - Включення українських земель в загальноєвропейський історико-культурний процес. - Діяльність ордену єзуїтів. - Експансія Московії на українські землі у XV – першій половині XVII ст.: війни за «київську спадщину». - Українці в європейських університетах. Теми есе: - Проблема подвійної ідентичності української шляхти. - Причини відставання українських земель і всієї Східної Європи від Західної Європи в розвитку міст, промисловості і торгівлі. Внесок України-Русі у формування європейської цивілізації. *З наведеного переліку необхідно обрати 3 теми.		
	Практичне завдання – групова робота на 1-3 семінарських заняттях	Відповіді на семінарських заняттях (6 годин)	Критерії оцінювання виступів на практичних заняттях https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=17722	6
2	Теоретичне завдання -	Співбесіда за темами: Експансія Московії на українські землі у XV – першій половині XVII ст.: війни за «київську спадщину». Е. Лясота і Г. Боплан про українських козаків. Перетворення етнонімі «русин» на «українець». *Необхідно підготувати 3 теми.	У разі індивідуального усного опитування бали за кожну тему нараховуються за такою схемою: - 2 бали – відповідь відзначається повнотою. Студент володіє узагальненими знаннями з теми, аргументовано доводить свою т.з. -1 бал – відповідь відзначається неповнотою. Студент володіє матеріалом на початковому рівні. 3 допомогою	6

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
Історія України

			викладача здатен відтворювати логіку наукових положень. Його відповідь недостатньо осмислена. - 0 балів – студент при відповіді допускає групні помилки, не аргументує власну відповідь.	
	Практичне завдання – підготовка за темами семінарських занять 4 - 6	Відповіді на семінарських заняттях (6 годин)	Критерії оцінювання https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=17722	6
3	Теоретичне завдання	1. Скласти таблицю: Хронологія німецько-радянської війни. 2. Виконати есе на теми: • Пацифікація 1920-х рр., радикалізація громадсько-політичного життя. • Спецслужби СРСР проти українського дисидентського руху. • Русифікація в Україні й боротьба за збереження української мови. *Необхідно виконати 4 завдання.	Критерії оцінювання https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=17722	8
	Практичне завдання – підготовка за темами семінарських занять 7 - 10	Відповіді на семінарському занятті (8 годин)	Критерії оцінювання https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=17722	8
4	Теоретичне завдання	Презентація на тему: Революція на граніті Робота у групі. Мозковий штурм. Тема 1: Геополітичний проєкт «Русский мир», його ідейні, ментальні джерела. Тема 2: Дезінформація під час російсько-української війни. Теми есе: Проект «Новоросія» та його історичний контекст. Втрати культурно-історичної спадщини України. Історичні паралелі: рашизм, фашизм, нацизм. *Необхідно виконати 5 завдань на вибір.	Критерії оцінювання презентації: 2 бали – зміст відповідає проблемі, тема повністю розкрита, логічна структура, 1 бал – тема розкрита, допущені помилки при оформленні, 0 балів – тема не розкрита. Критерії оцінювання групової роботи:	10

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
Історія України

			2 бали – висока кількість згенерованих ідей, продемонстрована здатність до подальшого аналізу та втілення ідей, ефективна комунікація всередині команди, 1 бал – студент приймав участь в обговоренні теми, дотримувався правил роботи у групі, власну т.з. висловлював без аргументації, 0 балів – не приймав участь у роботі групи/не проявив ініціативи висловлювати власні думки. Критерії оцінювання есе https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=17722	
	Практичне завдання – підготовка за темами семінарських занять 11 - 15	Відповіді на семінарському занятті (10 годин)	Критерії оцінювання https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=17722	10
Усього за змістові модулі контр. заходів				60

Підсумковий контроль				
Екзамен	Завдання підсумкового контролю	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Критерії оцінювання</i>	
1	Тестові завдання	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=17722	1 правильна відповідь – 1 бал	20

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
Історія України

2	Усна відповідь		Усна відповідь оцінюється наступним чином: 16 – 20 балів – знання і розуміння програмного матеріалу в повному обсязі; послідовний, логічний, обґрунтований, безпомилковий виклад матеріалу; самостійне, впевнене і правильне застосування знань; глибоке усвідомлення зв'язків у навчальному матеріалі; ґрунтовне пояснення закономірностей та характеристика інших зв'язків в історичному процесі; вміле застосування принципів і методів історичного пізнання; опанування навичками джерелознавчого та історіографічного аналізу; вміле формулювання висновків і узагальнень; вміле оцінювання та інтерпретація історичних даних. 10 – 15 балів – знання і розуміння програмного матеріалу в цілому; послідовний, логічний,	20
---	----------------	--	--	----

			безпомилковий виклад матеріалу; усвідомлення основних зв'язків у навчальному матеріалі; пояснення закономірностей та характеристика інших зв'язків в історичному процесі; правильне і без особливих труднощів застосування знань в нових умовах; застосування принципів і методів історичного пізнання; формулювання висновків і узагальнень; оцінка та інтерпретація історичних даних; допущення окремих несуттєвих помилок. 5 – 9 балів – знання і розуміння тільки основного програмного матеріалу в обсязі, який дозволяє застосувати наступний програмний матеріал; спрощений виклад матеріалу; усвідомлення окремих зв'язків у навчальному матеріалі; пояснення основних закономірностей та	
--	--	--	--	--

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
Історія України

			характеристика основних зв'язків в історичному процесі; застосування окремих знань в конкретних умовах самостійно чи при допомозі викладача; застосування окремих принципів і методів історичного пізнання; допущення окремих суттєвих помилок. 1 – 4 бали – поверхове знання і розуміння основного програмного матеріалу в обсязі, який не дозволяє засвоювати наступний програмний матеріал; непослідовний виклад матеріалу з допущенням суттєвих помилок; невміння робити узагальнення та висновки; невміння застосувати знання у практичній діяльності.	
Всього				40

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
Історія України

FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

6. Основні навчальні ресурси

Рекомендована література:

1. Боева С. Ю., Бузань В. Ю., Кізлова А. А. та ін. Україна в контексті історичного розвитку Європи : підручник для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх спеціальностей. Київ : Арт Економі, 2021. 304 с. URL: <https://ela.kpi.ua/items/62bb06be-5af6-41cc-b09f-41f0ae3f0b21>
2. Бойко О.Д. Історія України. 8-ме вид., перероб., доповн. Київ : Академія, 2021. 640 с.
3. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ : Портал, 2021. 432 с.
4. Турченко Ф. Г., Каганов Ю. О., Турченко Г. Ф. Історія України (1945–2021). Підручник для здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра в галузі гуманітарних наук. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 482 с.
5. Турченко Ф., Каганов Ю., Турченко Г. Історія України (1914–1945) : підручник для здобувачів навчального ступеня бакалавра. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 368 с.

Додаткова:

1. Винницький М. Український Майдан, російська війна. Хроніка та аналіз Революції Гідності. 2021. Львів : Видавництво Старого Лева. 560 с.
2. Відгук українських істориків на статтю В. Путіна «Про історичну єдність росіян та українців» / Ін-т історії України НАН України. Київ, 2021. 8 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0015897>
3. Грушева Т. В. Російська література як канал поширення «русского мира»: український вимір. *ЕМІНАК*. 2023. № 3. С. 96-112. URL: <https://www.eminak.net.ua/index.php/eminak/article/view/660/480>
4. Грушева Т., Поняткова Д. Доля інтелігенції в добу «Розстріляного Відродження» на сторінках сучасних українських підручників. *Педагогічні науки та освіта: збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*. 2024. Вип. XLVIII–XLIX. Запоріжжя : СТАТУС, 2024. С.28–35.
5. Денисенко В. Формування та функціонування в Україні політичного режиму Віктора Януковича (2010–2014 рр.). Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 878 с.
6. Плохій С. Російсько-українська війна. Повернення історії. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2023. 400 с.
7. Релігійні ідентичності в їх сутності і конфесійних виявах: український контекст / За загальною редакцією Колодний А., Филипович Л. Київ : УАР. 2021.
8. Ричка В. М. Війна пам'ятей. Змагання за спадщину Київської Русі. Київ: Парлам. вид-во, 2021. 416 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0016759>
9. Стяжкіна О. Рокада: чотири нариси Другої світової війни. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2020. 272 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Stiazhkina_Olena/Rokada_chotyry_narysy_z_istorii_Druhoi_svitovoi.pdf?
10. Турченко Г., Тоцька С. Революція Гідності на Запоріжжі (листопад 2013 – лютий 2014 рр.). *ЕМІНАК*. 2024. №. 4 (48). С. 260–278.
11. Turchenko H., Turchenko F. How the South United Ukraine (the End of the XVIIIth – the Beginning of the XXth centuries). *Skhidnoievropeyskyi istorychnyi visnyk*. 2021. № 21. С. 31–40.
12. Турченко Ф. Микола Міхновський: «Одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна...». Київ : Парламентське видавництво, 2020. 432 с.
13. Турченко Ф., Турченко Г. Проект «Новоросія»: 1764–2014. Ювілей на крові. Запоріжжя : ЗНУ, 2015.
14. Україна і виклики посттоталітарного транзиту (1990–2019) / НАН України, Ін-т історії

України. Київ : Академперіодика, 2021. 592 с., 48 с. іл. (Україна. Нариси історії). URL: <http://resource.history.org.ua/item/0016478>

15. Уривалкін О.М. Хрестоматія з історії України. Київ : ЦУЛ, 2020. 520 с.

16. Якубова Л. Д. Рашизм: Звір з безодні. Київ: Академперіодика, 2023. 318 с.

17. Шмідт Є. І. Російська культурна експансія в Запоріжжі в 1920–1930-х рр. *Zaporizhzhia Historical Review*, 2024. 8(60) URL: <https://istznu.org/index.php/journal/article/view/2487>

Інформаційні ресурси

1. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua>

2. Історична правда. URL: <http://www.istpravda.com.ua/>

3. Національний університет «Києво-Могилянська академія». URL: <http://ukma.kiev.ua>

4. ННБУ ім. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>

5. Сайт Інституту історичних досліджень Львівського національного ун-ту ім. Івана Франка. URL: www.franko.lviv.ua

6. Східний інститут українознавства ім. Ковальських. URL: <http://www-keui.univer.kharkov.ua/>

7. Українська електронна бібліотека. URL: <https://exlibris.org.ua/>

7. Регуляції і політики курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Відвідування усіх занять є обов'язковим. Відпрацювання пропущених занять – надсилання одного з питань лекції/семінару на пошту викладача.

Політика академічної доброчесності

Перевірка на академічну доброчесність буде здійснюватися програмним забезпеченням, наданим ЗНУ. У разі виявлення академічного плагіату студент зобов'язаний написати доповідну записку на ім'я завідувача кафедри з поясненням причин вчинення такого проступку; робота студента повертається на повторне виконання; студент направляється на курс з академічної доброчесності.

Визнання результатів неформальної/інформальної освіти

Результати, отримані здобувачем за рахунок неформальної/інформальної освіти з історії України враховуються в межах кількості кредитів/годин неформальної/інформальної освіти.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2025-2026 н.р. доступний за адресою: <https://tinyurl.com/yckze4jd>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/h8d5kzmm>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/4zkx2jbp>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок прийому, відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення здобувачів вищої освіти в ЗНУ: <https://tinyurl.com/mvw7unjz>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини**

Вадимівни (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ

Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**

Електронна адреса: v_banakh@znu.edu.ua

Гаряча лінія: тел. (061) 227-12-76, факс 227-12-88

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок-п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE):
<https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу.

Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

ЦЕНТР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПАРТНЕР ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ:
<https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim>

ШКОЛА КОНФУЦІЯ (ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ):
<http://sites.znu.edu.ua/confucius>